MIGRAȚIA FORȚEI DE MUNCĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN LECTURA TEORIILOR SOCIOLOGICE CLASICE: ÎNTRE PARADIGMELE FUNCȚIONALISTĂ ȘI CONFLICTUALĂ

LABOR MIGRATION FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE LENS OF CLASSICAL SOCIOLOGICAL THEORIES: BETWEEN FUNCTIONALIST AND CONFLICT PERSPECTIVES

CZU: 316.25:331.556(478) **https://doi.org/10.59295/spd2025s.101**

Aurelia MAMOLEA
ORCID: 0009-0006-2404-0017
E-mail: mamolea.aurelia@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *This article proposes a theoretical-comparative analysis of labor migration from the Republic of Moldova through the lens of two classical sociological paradigms: functionalism and conflict theory. From a functionalist perspective, migration is viewed as an adaptive response to labor market imbalances and as a mechanism for redistributing human resources across regions. In contrast, the conflict paradigm interprets migration as a result of structural inequalities and social marginalization, highlighting the exploitative dimension of labor mobility within global power relations. The analysis reveals the complementarity of the two perspectives and underscores the need for an integrated theoretical and methodological framework for studying the migration phenomenon in Moldova. The article provides a solid conceptual foundation for further praxiological research focused on working conditions and migration intentions among the active population.*

Keywords: *labor market, emigration, functionalism, conflict theory.*

INTRODUCERE

Migrația forței de muncă constituie un fenomen central în societățile contemporane, reflectând atât dinamica pieței economice, cât și procesele profunde de restructurare socială. În cazul Republicii Moldova, emigrarea în scopuri economice a devenit una dintre cele mai marcante trăsături ale tranziției post-sovietice. În anul 2023 erau înregistrate aproximativ 10 mii locuri de muncă vacante și în jur de 1 milion de cetățeni în afara țării. Studiul „Generații și Gen" (2020) evidențiază că 15,5% din populația de 15-79 ani intenționează să se mute în următorii ani, ponderea cea mai mare a intenției de emigrare înregistrându-se în rândul populației tinere [1, p 419].

În ciuda volumului mare de cercetări empirice asupra migrației moldovenilor, există puține lucrări care să analizeze fenomenul prin prisma paradigmelor teoretice clasice ale sociologiei. Acest gol este cu atât mai relevant în contextul elaborării unui cadru teoretico-metodologic solid, necesar cercetărilor doctorale sau aplicative în domeniul migrației. În acest sens, raportarea la **paradigma funcționalistă** și **paradigma con-**

flictuală oferă instrumente valoroase de interpretare a migrației de muncă, evidențiind dimensiuni diferite ale aceluiași fenomen.

Scopul acestui articol este de a analiza critic modul în care cele două paradigme sociologice - paradigma funcțională și conflictuală - pot fi utilizate pentru a înțelege emigrarea forței de muncă din Republica Moldova. Această abordare comparativă este menită să contribuie la consolidarea fundamentelor teoretice ale cercetării asupra migrației în Republica Moldova.

MATERIAL ȘI METODĂ

Articolul are caracter teoretico-analitic și se bazează pe o analiză de tip studiu conceptual comparativ, care pune în dialog două dintre paradigmele fondatoare ale gândirii sociologice - funcționalismul și conflictualismul - în raport cu fenomenul migrației forței de muncă.

Metoda utilizată este analiza comparativă de concepte și aplicarea teoriei la context, fără includerea de date empirice proprii. Articolul reprezintă o etapă intermediară de elaborare a cadrului teoretico-metodologic în cadrul cercetării doctorale.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Migrația a fost și este un subiect constant în științele sociale, iar teoriile care încearcă să o explice reflectă evoluția paradigmelor dominante din sociologie, economie și antropologie. În literatura de specialitate, migrația este privită atât ca un răspuns la dezechilibre economice, cât și ca o strategie individuală sau colectivă influențată de factori culturali, politici și instituționali.

Una dintre cele mai vechi și influente perspective este reprezentată de modelul push-pull, formulat inițial de Lee în anul 1966 [2, p 37-57], care explică migrația prin interacțiunea dintre factori „de împingere” (șomaj, sărăcie, instabilitate) și „de atracție” (oportunități mai bune de muncă, salarii mai mari, stabilitate). Această abordare a fost ulterior rafinată de economiștii neoclasici, care au introdus teoria capitalului uman, potrivit căreia indivizii aleg să migreze în mod rațional pentru a-și maximiza veniturile și perspectivele profesionale [3, p 80-93].

Dincolo de aceste perspective individualiste, începând cu anii 1980 s-au dezvoltat teorii care pun accent pe relațiile sociale, cum ar fi teoria rețelelor migratorii prezentată de Massey [4, p 431-466], care susține că migrația este un fenomen auto-reproductiv întreținut de rețelele de sprijin dintre migranți și comunitățile lor de origine. Teoria migrației cumulative a extins această idee, arătând că fiecare val de migrație reduce costurile pentru cei care îl urmează, consolidând fenomenul în timp.

O altă direcție importantă este cea a transnaționalismului studiată de Basch, Glick Schiller și Szanton Blanc [5] , care analizează modul în care migranții întrețin simultan relații și activități în mai multe spații naționale, sfidând granițele și logica clasică a apartenenței unice.

Astfel, paradigmele funcționalistă și conflictuală rămân două dintre cadrele interpretative cele mai consistente, întrucât oferă perspective opuse dar complementare în același timp asupra fenomenului migrației.

Dintr-o perspectivă funcționalistă, migrația forței de muncă este înțeleasă ca un mecanism de adaptare la dezechilibrele structurale dintre regiuni și ca un proces de echilibrare între diferite sisteme sociale. Această abordare a fost aplicată în numeroase studii asupra mobilității interregionale și internaționale, fiind înrudită conceptual și cu perspectiva modernizării, care consideră migrația drept un factor ce contribuie la dezvoltare prin redistribuirea resurselor umane și financiare.

Aplicând această paradigmă asupra cazului Republicii Moldova, se poate observa că migrația este, în această lectură, un răspuns rațional și adaptativ la criza pieței muncii interne:

- salarii scăzute,
- instabilitate contractuală,
- lipsa oportunităților profesionale,
- inegalități între urban și rural.

Migrația externă temporară sau permanentă devine astfel un mecanism re reglare a presiunii de pe piața muncii: reduce șomajul intern, aduce remitențe, contribuie la consum și - teoretic - permite acumularea de capital uman care ar putea fi valorificat la întoarcere.

De asemenea, funcționalismul subliniază beneficiile pentru ambele părți ale procesului:

- țara de origine beneficiază de fonduri (remitențe), reducerea presiunii sociale și transfer de competențe;
- țara de destinație obține forță de muncă ieftină, adesea pentru locuri greu ocupabile de populația locală.

Cu toate acestea, interpretarea funcționalistă este criticată pentru tendința de a naturaliza migrația ca pe un fenomen „necesar" sau „inevitabil", fără a problematiza cauzele sale profunde și efectele negative.

În cazul Republicii Moldova, aceste efecte secundare sunt vizibile prin depopularea localităților rurale, fragmentarea familiilor, dar și prin dependența structurală de remitențe.

Spre deosebire de funcționalism, **paradigma conflictualistă** interpretează migrația ca o consecință directă a inegalităților sociale, economice și politice existente în societate. Rădăcinile acestei perspective se regăsesc în lucrările lui Karl Marx, care accentua rolul conflictului dintre clasele sociale și modul în care relațiile de producție generează exploatare și excludere.

În această logică, migrația nu este un proces voluntar și adaptativ, ci o reacție de supraviețuire la marginalizarea sistematică a anumitor categorii sociale. Aceștia sunt constrânși să părăsească mediul de origine nu pentru a-și îmbunătăți situația, ci pentru a scăpa de o realitate socială opresivă, în care accesul la muncă decentă, protecție socială și securitate economică este limitat.

Aplicând această paradigmă asupra contextului Republicii Moldova, se poate observa cum emigrarea masivă a populației apte de muncă este rezultatul unui cumul de factori structurali, care includ:

- salarii scăzute raportate la costurile de trai;
- condiții de muncă instabile sau informale;
- inegalități profunde între mediul urban și rural;
- lipsa unei protecții sociale eficiente pentru angajați;
- corupția și disfuncționalitățile instituționale care subminează încrederea în stat.

Acești factori nu sunt accidente de sistem, ci manifestări ale unui model economic inegal și periferizat, în care forța de muncă din Moldova este „exportată" pentru a susține economia internă prin remitențe. De aceea, migrația este, în această viziune, un efect al exploatării sistemice, în care cetățenii devin resurse mobile într-o economie globală dominată de centre de putere care dictează regulile accesului la muncă, venituri și securitate.

Mai mult, conflictualismul atrage atenția asupra inegalităților între state - între centrul occidental (UE, țările dezvoltate) și periferia estică (cum este cazul Republicii Moldova). În acest context, migrația muncii poate fi interpretată drept o formă de „dumping social", în care lucrătorii din Est sunt valorificați în Occident în condiții precare, adesea sub standardele legale și etice din țările gazdă.

Această abordare permite înțelegerea migrației de revenire ca un fenomen nu întotdeauna voluntar, ci adesea forțat de factori externi (ex. crize sanitare, conflicte, politici restrictive ale țărilor de destinație), iar reintegrarea pe piața muncii din Moldova este la rândul ei marcată de tensiuni structurale și inegalități.

Analiza comparativă a paradigmelor funcționalistă și conflictualistă în explicarea migrației forței de muncă relevă faptul că aceste două perspective oferă lecturi diferite, dar complementare asupra fenomenului.

Din perspectiva funcționalistă, migrația este percepută ca un proces de echilibrare între piețele de muncă, o soluție adaptativă la dezechilibrele demografice și economice dintre țări. Această interpretare oferă o înțelegere macrostructurală coerentă și explică de ce migrația devine o alegere rațională pentru indivizi în căutarea unei vieți mai bune. Totuși, viziunea funcționalistă tinde să idealizeze utilitatea migrației, fără a problematiza impactul său social asupra comunităților de origine și asupra celor mai vulnerabili migranți.

În schimb, paradigma conflictualistă aduce în prim-plan inegalitățile structurale care determină mobilitatea forței de muncă, văzând migrația ca o reacție la marginalizare, lipsa de protecție și presiunea exercitată de sistemele economice dominante. Această perspectivă pune accent pe relațiile de putere, pe poziționarea periferică a Republicii Moldova în economia globală și pe precarizarea muncii ca motor al migrației.

Convergența acestor două paradigme evidențiază faptul că migrația nu este un fenomen unidimensional, ci un proces social complex, cu multiple cauze și implicații. Într-un context marcat de instabilitate economică, declin demografic și transformări globale, migrația forței de muncă trebuie înțeleasă nu doar ca reacție la piața muncii, ci și ca strategie individuală în raport cu inegalitățile sistemice.

CONCLUZII

Migrația forței de muncă din Republica Moldova este un fenomen complex, care nu poate fi explicat unilateral. Compararea paradigmelor funcționalistă și conflictualistă arată că migrația este, simultan, un mecanism de adaptare și un rezultat al inegalității. În timp ce funcționalismul oferă o imagine structurală a dinamicii migratorii, conflictualismul aduce în prim-plan costurile umane și sociale ale acestui proces.

Din perspectivă metodologică, articolul oferă o bază teoretică solidă pentru formularea cadrului analitic al unei cercetări aplicate. În etapa următoare a investigației, integrarea acestor paradigme într-o abordare praxiologică - orientată spre soluții - va permite nu doar explicarea, ci și intervenția în realitatea socială, prin propunerea unor politici publice menite să îmbunătățească condițiile de muncă și să gestioneze mai eficient migrația.

Astfel, studiul de față contribuie la consolidarea fundamentului teoretic al cercetărilor privind migrația de muncă în Republica Moldova și deschide calea unor analize empirice viitoare care să exploreze în profunzime motivațiile, experiențele și aspirațiile migranților moldoveni.

Articolul stabilește un cadru teoretic dublu pentru cercetarea migrației, necesar formulării unor politici praxiologice de intervenție. Următoarea etapă a cercetării doctorale va include analiza empirică a percepțiilor asupra condițiilor de muncă și intențiilor de migrație în rândul populației active din Republica Moldova.

REFERINȚE:

1. UNFPA, Raportul Studiului "Generații și Gen" în Republica Moldova, p 419, disponibil pe https://moldova.unfpa.org/ro/publications/raportul-studiului-genera%C8%9Bii-%C8%99i-gen-%C3%AEn-republica-moldova [accesat 03.06.2025]
2. LEE, E.S. (1966). A Theory of Migration. Demography, 3(1), 47-57. ISSN: 0070-3370, 1533-7790
3. SJAASTAD, L. (1962). "The Costs and Returns of Human Migration" Journal of Political Economy. JSTOR, http://www.jstor.org/stable/1829105. Accessed 7 June 2025.
4. MASSEY, D. S., ARANGO, J., HUGO, G., KOUAOUCI, A., PELLEGRINO, A., & TAYLOR, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. Population and Development Review, 19(3), 431-466. DOI:10.2307/2938462
5. BASCH, L., GLICK SCHILLER, N., & SZANTON BLANC, C (1994). Blanc Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States". ISBN: 9781003071266
6. BECKER, G.S. (1964). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. University of Chicago Press. ISBN: 0-226-04109-3.